

Zienswijze SBHH betreffende actualisatie Winningsplan Frisia Zout

Onze stichting wil elke schade als gevolg van zoutwinning voorkomen, zowel aan de stad Harlingen als aan inwoners. Veiligheid heeft voor ons de hoogste prioriteit.

Leidend voor onze activiteiten is een motie met zes eisen, die tijdens de ledenvergadering van de Vereniging Oud Harlingen op 17 november 2017 is aangenomen:

1. Aanleg van een 'state of the art'-meetnet
2. Een veiligheidszone door buitendijkse meetpunten
3. Toepassing van het 'Hand aan de kraan'-principe
4. Een afdoende schadefonds voor alle soorten schade
5. Omgekeerde bewijslast in het Harlinger zoutwingebied
6. Adequate communicatie als rond de N31

In lijn met het bovenstaande stellen wij het volgende:

Veiligheidszone

De bodemdalingskom die in de praktijk ontstaat als gevolg van de zoutwinning, zorgt voor scheefstand van de bodem. Dit kan schade aan panden veroorzaken. Bodemdaling onder de stad Harlingen betekent echter ook een relatieve stijging van de grondwaterstand, aangezien de stand van zee en binnenwater nauwelijks tot niet verandert. Deze vernatting heeft nattere kelders, vochtiger kruipruimtes, nattere tuintjes en verminderde mogelijkheid tot regenwaterafvoer tot gevolg. Daarmee neemt de draagkracht van de bodem significant af. Bij niet onderheide huizen zoals in Harlingen vergroot dat de kans op schade.

Een buitendijkse veiligheidszone, waarmee de 2 cm-contour verder buiten de Noorderpier c.q. de stad komt te liggen, verkleint dit risico. In de wetgeving zijn veiligheidszones van 500, 1000 of 2500 m een bekend fenomeen, bijvoorbeeld in de Mijnwet Continentaal Plat, de Wet op de Waterhuishouding en de Grondwaterwet. In die gevallen gaat het om de bescherming van winningsinstallaties tegen bedreigende activiteiten zoals aanvaringen door schepen of bescherming van grondwater tegen verontreiniging door mest- en gifstoffen. Inzake Harlingen Havenmond gaat het om het beschermen van de omgeving tegen schade als gevolg van de zoutwinning.

Met de actualisatie van het Winningsplan wil Frisia Zout de locaties van de twee nog aan te leggen cavernes wijzigen. De 2 cm-contour van de bodemdalingscirkel komt daardoor echter niet op grotere afstand van de stad te liggen, maar juist honderden meters dichterbij. Dat vergroot het risico op schade. Om deze reden hebben wij bezwaar tegen de voorgestelde actualisatie. Vanuit het voorzorgsbeginsel zouden nieuwe cavernes zó moeten worden gesitueerd, dat de bodemdalingscontour op grotere afstand van de stad komt te liggen.

Voor een veilige, maatschappelijk verantwoorde en gedragen verdere zoutwinning bij Harlingen is het, los van een eventuele actualisatie van het Winningsplan, noodzakelijk ook invulling te geven aan de volgende punten:

Omgekeerde bewijslast

Partijen binnen de Pilot Harlingen willen dat omgekeerde bewijslast naar het model van Groningen per 1 januari 2027 van toepassing wordt verklaard op (de zoutwinning in) de gemeente Harlingen, gedurende de resterende concessieperiode en 30 jaar daarna. Materiële, immateriële en/of bedrijfsschade dan wel waardedaling in de gemeente Harlingen wordt dan snel, robuust en ruimhartig geheel hersteld of vergoed door Frisia Zout.

Een schaderegeling op basis van omgekeerde bewijslast en met als uitgangspunt ‘eerst betalen, dan verhalen’ ondervangt alle bezwaren die de huidige landelijke schaderegeling in zich draagt en die in de praktijk niet blijkt te volstaan om alle schades rechtvaardig te vergoeden. Zo kan alsnog invulling worden gegeven aan de belofte vanuit de landelijke politiek om burgers wél te ontzorgen en schades als gevolg van delfstoffenwinning “makkelijker, milder en menselijker” af te handelen.

Financiële zekerheden

In of los van een eventueel instemmingsbesluit vragen wij een financiële zekerheidsstelling wat betreft kosten in verband met de veiligheid en welzijn van omwonenden, schade aan gebouwen of infrastructurele werken als gevolg van bodembeweging. Deze zekerheidsstelling is complementair aan een zekerheidsstelling voor kosten wat betreft het veilig afsluiten en verwijderen van de mijnbouwwerken.

Om omwonenden het vertrouwen te geven dat als er schade zou ontstaan, er ook een fonds achter de hand is dat dekking biedt vragen wij de overheid Frisia te verplichten met ingang van 2027 een schadefonds in te richten met een startkapitaal van één miljoen euro, gedurende de actieve zoutwinning jaarlijks verder aan te vullen tot een geschikt bedrag.

Hiernaast fungeert het landelijk Waarborgfonds als zekerheidsstelling voor schades door mijnbouw in de verdere toekomst, die niet meer op het mijnbouwbedrijf of de rechtsopvolger verhaald kunnen worden. Dit vangnet bevat echter maar 250.000 euro; een bedrag dat door de mijnbouwmaatschappijen aangevuld moet worden wanneer het fonds is uitgeput.

Dit systeem faalt echter wanneer de betreffende mijnbouwbedrijven of hun rechtsopvolgers op dat moment betalingsproblemen hebben, failliet zijn verklaard of niet meer bestaan – dit was het geval bij de recente naijnde schades in Limburg als gevolg van de steenkoolwinning. Om die reden moeten de gezamenlijke mijnbouwmaatschappijen het fonds al vanuit hun huidige winning actief aanvullen, en wel in groeiend tempo naarmate het veiligheidsniveau van gevaarzetting toeneemt, dit in het kader van de borging van nazorg op lange termijn.

Ook wanneer Frisia Zout BV vervroegd met de winning stopt, failliet zou gaan of zou worden overgenomen moeten de zekerheidsstellingen te allen tijde geborgd zijn. Om de burger op dit punt te ontzorgen is het de taak van de overheid het Waarborgfonds afdoende gevuld te hebben. Daarmee kan zij de zorgplicht, na de periode van 30 jaar na beëindiging van de mijnbouwactiviteiten, eventueel overnemen van het mijnbouwbedrijf.

Omgevingsfonds

De Tweede Kamer drong al meermalen aan op een verdeling van mijnbouwbatens waarbij een groter deel terugvloeit naar de lokale gemeenschap. Ook het kabinet heeft de wens de omgeving van een mijnbouwactiviteit in de juiste verhouding te laten meedelen in de lusten van activiteiten in de diepe ondergrond. In lijn daarmee vraagt onze stichting - naar voorbeeld van andere landen en inmiddels ook van Nederland (Haaksbergen, Enschede en Hengelo) - dat Frisia Zout met ingang van 2027 over elke ton gewonnen zout € 1,67 afdraagt aan een onafhankelijk Omgevingsfonds, waarmee ook het maatschappelijk draagvlak voor de activiteiten van Frisia wordt versterkt.

22 mei 2026